

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือ ที่มีผลกระทบต่อฐานะการเงินและผลตอบแทนหลักทรัพย์ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อการเลือกนโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีเข้าก่อนออกก่อนและวิธีถัวเฉลี่ยของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) (2) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลกระทบจากการเลือกใช้นโยบายสินค้าคงเหลือ วิธีเข้าก่อนออกก่อน และวิธีถัวเฉลี่ยของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างฐานะการเงินกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI) และได้ทำการทบทวนแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ และสนับสนุนผลงานวิจัยครั้งนี้

แนวคิด และทฤษฎี

1 แนวคิดเกี่ยวกับแม่บทการบัญชี

1.1. วัตถุประสงค์และสถานภาพ

แม่บทการบัญชี (Accounting framework) เป็นแนวความคิดพื้นฐานในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน โดยงบการเงินดังกล่าวได้จัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์โดยทั่วไป และมีการจัดทำนำเสนออย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งเพื่อสนองความต้องการข้อมูลของผู้ใช้งบการเงินซึ่งต้องใช้งบการเงินเป็นแหล่งหนังสือชี้ชวน หรือรายงานที่จัดทำขึ้นเพื่อภาษี แม่บทการบัญชีมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (บุญเสริม วิมุกตะนันท์, คุษฎี สงวนชาติ, นันทพร พิทยะ, และพิมพ์พนา ปีตรวัชชัย, 2551, หน้า25) ดังนี้

คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชี ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานการบัญชีในอนาคต และทบทวนมาตรฐานการบัญชีที่มีในปัจจุบัน เป็นแนวทางในการปรับข้อกำหนดมาตรฐานและการปฏิบัติทางบัญชีที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกัน และเป็นหลักเกณฑ์ในการลดจำนวนทางเลือกของวิธีการบันทึกบัญชี

ผู้จัดทำงบการเงิน ใช้เป็นแนวทางในการนำมาตรฐานการบัญชีมาปฏิบัติ และเป็นแนวทางในการ

ผู้สอบบัญชี ใช้เป็นแนวทางในการแสดงความเห็นต่องบการเงินว่าได้จัดทำตามมาตรฐานการปฏิบัติสำหรับเรื่องที่ยังไม่มีมาตรฐานการบัญชีรองรับหรือไม่

ผู้สนใจอื่น ๆ ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวในการกำหนดมาตรฐานการบัญชีของคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชี

1.2. กลุ่มผู้ใช้งบการเงิน

งบการเงินที่จัดทำขึ้นตามแนวความคิดพื้นฐานที่ระบุไว้ในแม่บทการบัญชีเป็นงบการเงินที่จัดขึ้นเพื่อผู้ใช้งบการเงินภายนอกโดยทั่วไป เช่น ผู้ลงทุนทั้งผู้ลงทุนในปัจจุบันและผู้ที่จะตัดสินใจลงทุนในอนาคต ผู้ให้กู้ ลูกจ้าง ผู้ขายสินค้า ลูกค้า รัฐบาลและหน่วยงานราชการ และสาธารณชน โดยผู้ใช้งบการเงินกลุ่มต่าง ๆ จะมีความต้องการข้อมูลที่แตกต่างกัน ได้แก่

1.2.1 ผู้ลงทุน ต้องการทราบถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนจากการลงทุนจึงต้องการข้อมูลที่จะช่วยในการพิจารณาตัดสินใจซื้อ ขาย หรือถือเงินลงทุนต่อไป นอกจากนี้ ผู้ลงทุนที่เป็นผู้ถือหุ้นยังต้องการข้อมูลที่จะช่วยประเมินความสามารถในการจ่ายเงินปันผลของกิจการด้วย

1.2.2 ลูกจ้าง ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงและความสามารถในการทำกำไรของนายจ้างที่จะช่วยประเมินความสามารถในการจ่ายค่าตอบแทนและบำเหน็จบำนาญของกิจการ รวมทั้งโอกาสในการจ้างงาน

1.2.3 ผู้ให้กู้ ต้องการข้อมูลที่จะช่วยในการพิจารณาว่าจะได้รับชำระเงินให้กู้ยืมและดอกเบี้ยที่กำหนดไว้เมื่อครบกำหนดหรือไม่

1.2.4 ผู้ขายสินค้าและเจ้าหนี้อื่น ต้องการข้อมูลที่จะช่วยในการพิจารณาว่าจะได้รับชำระหนี้สินเมื่อครบกำหนดหรือไม่

1.2.5 ลูกค้า ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของกิจการเพื่อพิจารณาถึงการตัดสินใจทำธุรกิจกับกิจการ โดยเฉพาะในกรณีที่มีความสัมพันธ์อันยาวนานหรือต้องพึ่งพากิจการนั้น

1.2.6. รัฐบาลและหน่วยงานราชการ ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกิจการในการการจัดสรรทรัพยากร การกำกับดูแล การพิจารณากำหนดนโยบายทางภาษี และใช้เป็นฐานในการคำนวณรายได้ประชาชาติและจัดทำสถิติในด้านต่าง ๆ

1.2.7. สาธารณชน ต้องการข้อเกี่ยวกับแนวโน้มความสำเร็จและการดำเนินงานของกิจการ เนื่องจาก กิจการอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อสาธารณชนในการจ้างงานและการรับซื้อสินค้าจากผู้ผลิตในท้องถิ่น ผู้ใช้เงินกลุ่มต่าง ๆ มีความต้องการข้อมูลที่แตกต่างกัน แต่จะมีความต้องการบางส่วนที่มีลักษณะร่วมกันถึงแม้ผู้ใช้เงินบางกลุ่มอาจมีสิทธิเรียกร้องหรือมีอำนาจในการได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากที่แสดงไว้ในงบการเงินก็ตาม ตามปกติข้อมูลที่สนองความต้องการของผู้ลงทุนได้จะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้เงินอื่น ๆ ได้เช่นกัน

1.3. วัตถุประสงค์ของงบการเงิน

งบการเงินถูกจัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้เงินกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้เงินทุกกลุ่มเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เช่น การตัดสินใจขายหรือถือเงินลงทุนในกิจการ หรือการอนุมัติให้สินเชื่อ เป็นต้น

1.3.2. แสดงผลการบริหารงานของฝ่ายบริหาร ทำให้ผู้ใช้เงินสามารถประเมินผลการบริหารงานหรือความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารเพื่อใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เช่น การตัดสินใจโยกย้ายหรือเปลี่ยนผู้บริหาร

1.4 องค์ประกอบของงบการเงิน

องค์ประกอบของงบการเงิน คือ ประเภทของรายการทางบัญชีที่แยกแสดงตามลักษณะเชิงเศรษฐกิจ องค์ประกอบของงบการเงิน มี 5 ประเภท โดยแบ่งเป็นองค์ประกอบซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวัดฐานะการเงินในงบแสดงฐานะการเงิน ได้แก่ สินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวัดผลการดำเนินงานในงบกำไรขาดทุน ได้แก่ รายได้และค่าใช้จ่าย ส่วนงบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินหรืองบกระแสเงินสด จะแสดงถึงองค์ประกอบในงบกำไรขาดทุนและการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบในงบแสดงฐานะการเงิน ดังนั้น แม้บทการบัญชีจึงไม่ได้ระบุองค์ประกอบของงบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินไว้เป็นการเฉพาะ

ฐานะการเงิน

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการวัดฐานะการเงิน ได้แก่สินทรัพย์ หนี้สิน และส่วน
ของเจ้าของ แม้บทการบัญชีจะกำหนดถึงค่านิยมขององค์ประกอบและการรับรู้องค์ประกอบในงบ
แสดงฐานะการเงิน รายการบางรายการอาจเข้าเงื่อนไขของค่านิยมแต่อาจไม่เข้าเงื่อนไขที่จะรับรู้หรือ
บันทึกในงบดุล ในขณะที่รายการซึ่งไม่เข้าเงื่อนไขของค่านิยม ไม่ต้องมีการพิจารณาเพื่อรับรู้หรือ
บันทึกในงบแสดงฐานะการเงิน ค่านิยมขององค์ประกอบในงบแสดงฐานะการเงินมีดังนี้

สินทรัพย์

แม้บทการบัญชีให้ค่านิยมของสินทรัพย์ไว้ว่า “สินทรัพย์ หมายถึง ทรัพยากรที่อยู่ในความ
ควบคุมของกิจการ ทรัพยากรดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต และกิจการคาดว่าจะได้รับ
ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากทรัพยากรนั้นในอนาคต” ดังนั้น รายการที่จะถือเป็นสินทรัพย์ต้องเข้า
เงื่อนไข 3 ข้อ ต่อไปนี้

1. ต้องเป็นทรัพยากรที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ

ต้องมีตัวตนไม่ใช่สาระสำคัญที่กำหนดว่าสินทรัพย์มีอยู่จริง ดังนั้น ทรัพยากรที่อยู่ในความ
ควบคุมของกิจการอาจมีตัวตน เช่น ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ หรือไม่มีตัวตนก็ได้ เช่น ลิขสิทธิ์หรือ
สิทธิบัตร ซึ่งถือเป็นสินทรัพย์ของกิจการ หากคาดคะเนได้ว่ากิจการจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจใน
อนาคตจากลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตร และลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรนั้นอยู่ในความควบคุมของกิจการ

นอกจากนั้น กรรมสิทธิ์ไม่ใช่เรื่องสำคัญในการพิจารณาว่าสินทรัพย์เป็นของกิจการหรือไม่
สิทธิทางกฎหมายของสินทรัพย์หลายประเภทจะรวมถึงกรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์ เช่น ลูกหนี้และที่ดิน แต่
สินทรัพย์บางอย่าง เช่น รถยนต์ตามสัญญาเช่าระยะยาว ถือเป็นสินทรัพย์ของผู้เช่า หากกิจการสามารถ
ควบคุมประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดจากรถยนต์นั้นแม้จะไม่มีกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายก็ตาม

2. เป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต

สินทรัพย์ของกิจการเป็นผลของรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีในอดีต ตัวอย่างของ
เหตุการณ์ในอดีตที่ทำให้เกิดสินทรัพย์ขึ้น ได้แก่ การซื้อ การผลิตสินทรัพย์ขึ้นเอง หรือการรับบริจาค
แต่รายการและเหตุการณ์ทางบัญชีที่คาดว่าจะเกิดในอนาคตยังไม่ถือเป็นสินทรัพย์ เช่น ความตั้งใจที่
กิจการจะซื้อสินค้า หรือการทำสัญญาซื้อสินค้าล่วงหน้ายังไม่ทำให้สินค้านี้กลายเป็นของกิจการ

3. กิจการคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากทรัพยากรในอนาคต

ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตของสินทรัพย์ หมายถึง ศักยภาพของสินทรัพย์ในการ
ก่อให้เกิดกระแสเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดแก่กิจการทั้งทางตรงและทางอ้อม

กิจการอาจได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตจากสินทรัพย์ในหลายลักษณะ เช่น การใช้สินทรัพย์เพื่อผลิตสินค้าหรือให้บริการ การนำสินทรัพย์ที่มีอยู่ไปแลกกับสินทรัพย์อื่น การนำสินทรัพย์ไปชำระหนี้ และการนำสินทรัพย์มาแบ่งปันให้กับเจ้าของเพื่อคืนทุนแทนการจ่ายเงินปันผล

หนี้สิน

แม้บทการบัญชีให้คำนิยามของหนี้สินไว้ว่า “หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการภาระผูกพันดังกล่าว เป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตซึ่งการชำระภาระผูกพันนั้นคาดว่าจะส่งผลให้กิจการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ” ดังนั้น รายการที่จะถือเป็นหนี้สินต้องเข้าเงื่อนไข 3 ข้อ ต่อไปนี้

1. ต้องเป็นภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ

ลักษณะสำคัญของหนี้สิน คือ ต้องเป็นภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ ภาระผูกพัน หมายถึง หน้าที่หรือความรับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติตามที่ตกลงไว้ ภาระผูกพันอาจมีผลบังคับตามกฎหมาย เนื่องจากเป็นสัญญาผูกมัดหรือเป็นข้อบังคับตามกฎหมาย เช่น จำนวนเงินคงค้างค่าสินค้าหรือบริการที่ได้รับ หรือเป็นภาระผูกมัดหรือเป็นข้อบังคับตามกฎหมาย เช่น จำนวนเงินคงค้างค่าสินค้าหรือบริการที่ได้รับ หรือเป็นภาระผูกพันที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติของกิจการ จากประเพณีการค้า หรือจากความต้องการที่จะรักษาความสัมพันธ์เชิงธุรกิจกับลูกค้า

ภาระผูกพันในปัจจุบันต้องแยกออกจากภาระผูกพันในอนาคตอย่างชัดเจน ดังนั้น การที่กิจการเพียงแต่ตัดสินใจที่จะซื้อสินทรัพย์ ไม่ถือว่าภาระผูกพันในปัจจุบันเกิดขึ้นแล้ว จึงไม่ถือเป็นหนี้สินของกิจการ

2. เป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต

หนี้สินเป็นผลของรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีในอดีต ตัวอย่าง เช่น การได้รับสินค้าหรือบริการซึ่งก่อให้เกิดหนี้การค้าหากกิจการไม่ได้จ่ายล่วงหน้าหรือชำระทันทีเมื่อส่งมอบ การรับเงินกู้จากธนาคารก่อให้เกิดภาระผูกพันในการจ่ายเงินกู้ หรือการขายสินค้าพร้อมการรับประกันภายหลังการขายทำให้เกิดภาระในการซ่อมแซมสินค้าที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. การชำระภาระผูกพันคาดว่าจะส่งผลให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจไปจากกิจการ

กิจการต้องเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเพื่อชำระภาระผูกพันในปัจจุบันตามข้อกำหนดในสัญญา ซึ่งอาจเกิดได้หลายลักษณะ เช่น การจ่ายเงินสด การโอนสินทรัพย์อื่น ๆ การให้บริการการเปลี่ยนภาระผูกพันเดิมเป็นภาระผูกพันใหม่ และการแปลงหนี้ให้เป็นทุน

ส่วนของเจ้าของ

แม่บทการบัญชีให้คำนิยามของส่วนของเจ้าของไว้ว่า “ส่วนของเจ้าของ หมายถึง ส่วนได้เสียคงเหลือในสินทรัพย์ของกิจการหลังจากหักหนี้สินทั้งสิ้นออกแล้ว”

ส่วนของเจ้าของถือเป็นส่วนได้เสียคงเหลือในสินทรัพย์หลังจากหักหนี้สินทั้งสิ้นออกแล้ว ดังนั้นมูลค่าของส่วนของเจ้าของจึงอยู่กับการวัดมูลค่าของสินทรัพย์และหนี้สิน

ส่วนได้เสียคงเหลืออาจจำแนกเป็นประเภทย่อยและแสดงแยกจากกันงบคุม เช่น ส่วนของเจ้าของสำหรับกิจการที่เป็นบริษัทอาจจำแนกเป็นเงินทุนที่ได้จากผู้ถือหุ้น กำไรสะสม สำรองที่จัดสรรจากกำไรสะสม และสำรองเพื่อรักษาระดับทุน การจำแนกประเภทช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเห็นถึงข้อจำกัดทางกฎหมายหรือข้อจำกัดอื่นที่มีต่อความสามารถของกิจการในการคืนทุนให้กับผู้เป็นเจ้าของ หรือการนำส่วนทุนไปใช้ และยังสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ว่าผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นเจ้าของอาจมีสิทธิที่แตกต่างกันในการได้รับเงินปันผลและการจ่ายคืนเงินลงทุน

รายได้

แม่บทการบัญชีให้คำนิยามของรายได้ไว้ว่า “รายได้ หมายถึง การเพิ่มขึ้นของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลาบัญชีในรูปกระแสเข้า หรือการเพิ่มค่าของสินทรัพย์หรือการลดลงของหนี้สินอันส่งผลให้ส่วนของเจ้าของเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ไม่รวมถึงเงินทุนที่ได้รับจากผู้มีส่วนร่วมในส่วนของเจ้าของ ดังนั้น กิจการจะมีรายได้เกิดขึ้นเมื่อ (1) มีการเพิ่มขึ้นของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลาบัญชีในรูปกระแสเข้า หรือ (2) มีการเพิ่มค่าของสินทรัพย์หรือการลดลงของหนี้สินที่มีผลทำให้ส่วนของเจ้าของเพิ่มขึ้น

ดังนั้น รายได้ตามคำนิยามจะรวมถึง รายได้ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมตามปกติของกิจการ และรายการกำไรทั้งที่รับรู้และยังไม่รับรู้ในงบกำไรขาดทุน แม่บทการบัญชีไม่ถือรายการกำไรเป็นองค์ประกอบแยกต่างหากเพราะรายการกำไรแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ จึงมีลักษณะไม่แตกต่างไปจากรายได้ ส่วนเงินทุนที่เจ้าของนำมาลงทุนในกิจการไม่ถือว่าเป็นรายได้

ค่าใช้จ่าย

แม่บทการบัญชีให้คำนิยามของค่าใช้จ่ายไว้ว่า “ค่าใช้จ่าย หมายถึง การลดลงของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลาบัญชีในรูปกระแสออก หรือการลดค่าของสินทรัพย์หรือการเพิ่มขึ้นของหนี้สินอันส่งผลให้ส่วนของเจ้าของลดลง ทั้งนี้ไม่รวมถึงการแบ่งปันส่วนทุนให้กับผู้มีส่วนร่วมในส่วนของเจ้าของ” ดังนั้น กิจการมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นเมื่อ (1) มีการลดลงของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบ

ระยะเวลาบัญชีในรูปแบบกระแสออก หรือ (2) มีการลดค่าของสินทรัพย์หรือการเพิ่มขึ้นของหนี้สินที่มีผลทำให้ส่วนของเจ้าของลดลง

2. แนวคิดเกี่ยวกับสินค้าคงเหลือ

2.1 ความหมายสินค้าคงเหลือ

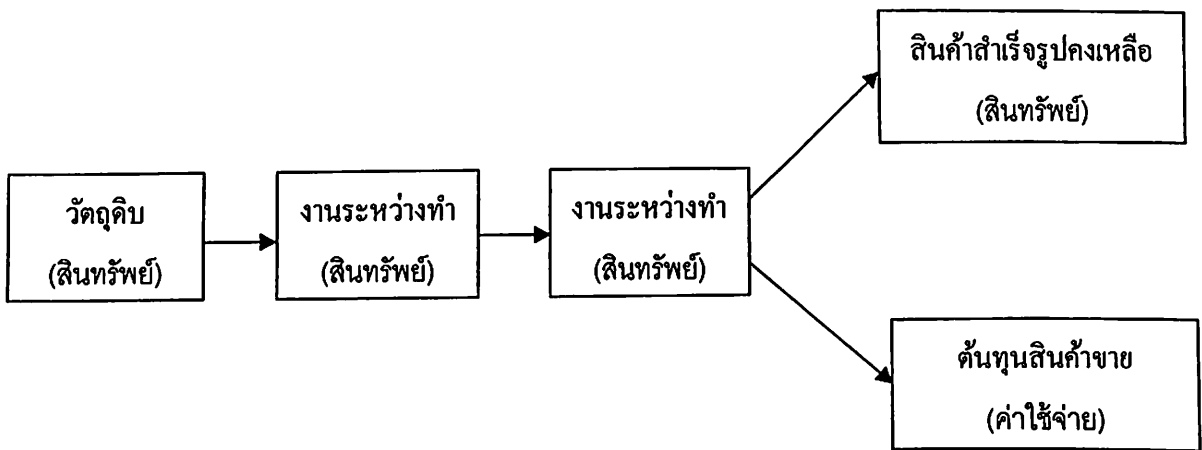
อาจารย์สวัสดิ์ พุ่มภักดี, ผศ.ดร.วันชัย ประเสริฐศรี และอาจารย์ประภัสสร กิตติมนโนรม (2550, หน้า 121) ได้กล่าวไว้ว่า สินค้าคงเหลือ (Inventory) หมายถึง สินค้าสำเร็จรูป ซึ่งซื้อมาเพื่อขายให้กับลูกค้าและมีส่วนที่เหลืออยู่ในในวันสิ้นงวด ส่วนกิจการประเภทธุรกิจอุตสาหกรรม สินค้าคงเหลือประกอบด้วย

1. สินค้าสำเร็จรูป หมายถึง สินค้าที่ผลิตสำเร็จแล้วยังจำหน่ายไม่หมด หรือเป็นของที่ทำหรือผลิตสำเร็จไว้เพื่อขาย คงเหลืออยู่ในวันปิดบัญชี
2. สินค้าระหว่างผลิต หรืองานระหว่างทำ หมายถึงของที่ทำหรือผลิตสำเร็จบางส่วนและต้องการผลิตเพิ่มเติมก่อนที่จะนำออกขาย ซึ่งประกอบด้วยวัตถุดิบค่าแรงทางตรงและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการผลิต
3. วัตถุดิบ หมายถึง วัตถุดิบที่ซื้อมาเพื่อใช้ในการผลิต อันเป็นส่วนผสมหรือส่วนประกอบอันสำคัญในการทำหรือผลิตสินค้าสำเร็จรูป แต่ยังไม่ได้ใช้ คงเหลือจากการผลิตในวันสิ้นปี
4. วัสดุโรงงาน หมายถึง วัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ ที่ซื้อมาเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิตสินค้าหรือเป็นส่วนน้อยที่ใช้ในการทำหรือผลิตสินค้าสำเร็จรูป อาจเป็นส่วนผสมหรือส่วนประกอบก็ได้ เช่น น้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับใช้เดินเครื่องจักร เมื่อใช้ไม่หมดเหลืออยู่ถือเป็นสินค้าคงเหลือจำพวกหนึ่ง เพราะวัสดุโรงงานเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิต

บุญเสริม วิมุกตะนันท์ และคณะ (2551, หน้า 171) กล่าวว่า ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 31 (ปรับปรุง) เรื่องสินค้าคงเหลือ ได้ให้คำยาม สินค้าคงเหลือ หมายถึง สินทรัพย์ซึ่งมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ (1) มีไว้เพื่อขายตามลักษณะการประกอบธุรกิจตามปกติ (2) อยู่ในระหว่างกระบวนการผลิตเพื่อให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อขาย (3) อยู่ในรูปของวัตถุดิบหรือวัสดุที่มีไว้เพื่อใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ

สินค้าคงเหลือประกอบด้วย สินค้าที่ซื้อและถือไว้เพื่อขายหรือสินค้าสำเร็จรูป งานระหว่างทำ รวมทั้งวัตถุดิบและวัสดุที่ใช้ในการผลิต

ในระหว่างงวด ต้นทุนที่เกิดในการซื้อหรือผลิตสินค้าจะบันทึกรวมอยู่ในบัญชีซื้อหรือบัญชีสินค้าคงเหลือ ในระบบบัญชีสินค้าคงเหลือแบบสิ้นงวด ณ วันสิ้นงวดจะต้องมีการคำนวณต้นทุนสินค้าที่มีไว้เพื่อขายทั้งหมดและหักด้วยสินค้าคงเหลือปลายงวดจะได้เป็นต้นทุนสินค้าขายเพื่อนำไปหักออกจากรายได้ค่าขายได้ผลออกมาเป็นกำไรขั้นต้น ส่วนสินค้าคงเหลือปลายงวดแสดงเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนในงบแสดงฐานะการเงิน ส่วนในระบบบัญชีสินค้าคงเหลือแบบต่อเนื่อง ณ สิ้นงวด สินค้าคงเหลือปลายงวดคือยอดคงเหลือในบัญชีสินค้าคงเหลือนั่นเอง

ภาพที่ 2.1. การจำแนกต้นทุนสินค้าคงเหลือ

2.2. ประเภทของสินค้าคงเหลือ

สินค้าคงเหลือ ถือได้ว่าเป็นสินค้าที่มีความสำคัญมากในการประกอบธุรกิจ โดยมีการจัดประเภทของสินค้าคงเหลือดังนี้

2.2.1 วัสดุหรือสินค้าคงเหลือที่เก็บตามรอบ (Cycle stock) วัสดุหรือสินค้าที่เก็บตามรอบ เป็นวัสดุหรือสินค้าที่มีไว้เพื่อทดแทนวัสดุหรือสินค้าที่ขายไป หรือวัสดุหรือสินค้าที่ใช้ไปในการผลิต ซึ่งวัสดุหรือสินค้าประเภทนี้จะเก็บไว้เพื่อตอบสนองความต้องการวัสดุหรือสินค้าภายใต้เงื่อนไขที่มี

ความแน่นอน และอยู่ภายใต้สมมติฐานที่ว่าความต้องการวัสดุหรือสินค้าและเวลานำในการสั่งคงที่ และทราบล่วงหน้า

2.2.2. วัสดุหรือสินค้าปลอดภัยหรือวัสดุหรือสินค้ากันชน (Safety or buffer stock) เป็นวัสดุหรือสินค้าจำนวนหนึ่งที่เก็บไว้เกินจำนวนวัสดุหรือสินค้าที่เก็บไว้ตามรอบปกติเนื่องจากความไม่แน่นอนในความต้องการ ซึ่งปริมาณวัสดุคงคลังโดยเฉลี่ยจะเท่ากับครึ่งหนึ่งของปริมาณ การสั่งซื้อตามปกติบวกกับปริมาณวัสดุหรือสินค้าปลอดภัย

2.2.3. วัสดุคงคลังระหว่างทาง (In-inventories) เป็นวัสดุหรือสินค้าที่อยู่ระหว่างการลำเลียงจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งวัสดุหรือสินค้าเหล่านี้อาจจะถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัสดุหรือสินค้านั้นเสียก่อน ดังนั้น ในการคำนวณต้นทุนเก็บรักษาวัสดุหรือสินค้าต้นทางควรจะรวมต้นทุนของวัสดุหรือสินค้าคงคลังระหว่างทางไว้ด้วย

2.2.4. วัสดุหรือสินค้าไม่เคลื่อนไหว (Dead stock) เป็นวัสดุหรือสินค้าที่กิจการเก็บไว้นานและยังไม่มีความต้องการวัสดุหรือสินค้าชนิดนั้นเกิดขึ้นซึ่งอาจเป็นเพราะวัสดุหรือสินค้าล้าสมัยเสื่อมสภาพ ในกรณีที่นี้เป็นวัสดุหรือสินค้า หรือการนำมาขายลดราคาหน้าโรงงานก็อาจจะช่วยแก้ไขปัญหานี้ลงได้

บุญเสริม วิมุกตะนันท์ และคณะ (2551, หน้า 172) กล่าวว่า วัสดุคงเหลือได้ถูกจัดประเภทตามลักษณะของธุรกิจโดยแบ่งเป็นธุรกิจพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรม ธุรกิจพาณิชย์กรรมมีการซื้อสินค้าเพื่อขายให้กับลูกค้า และสินค้าที่ยังขายไม่ได้ถือเป็นสินค้าคงเหลือ โดยแสดงเป็นบัญชีสินค้าคงเหลือรายการเดียวในงบดุล สำหรับกิจการอุตสาหกรรมจะมีบัญชีสินค้าคงเหลือ 3 ประเภท คือ วัตถุดิบ งานระหว่างทำ และสินค้าสำเร็จรูป

1. วัตถุดิบ (Raw material) เป็นสิ่งของที่ซื้อมาเพื่อใช้ในกระบวนการผลิตของกิจการ ต้นทุนวัตถุดิบคงเหลือจะแสดงรวมอยู่ในสินค้าคงเหลือ เช่น ผ้าในอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้า

2. งานระหว่างทำ (Work in process) เป็นสิ่งของที่ซื้อมาเพื่อใช้ในกระบวนการผลิต ซึ่งประกอบด้วย ต้นทุน วัตถุดิบ ต้นทุนค่าแรงในการผลิตและต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต

3. สินค้าสำเร็จรูป (Finished goods) เป็นสินค้าที่ผลิตเสร็จและคงเหลืออยู่ตอนสิ้นงวด เช่น ผ้าฝ้ายจากโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้า เสื้อผ้าสำเร็จรูปจากโรงงานผลิตเสื้อผ้า เป็นต้น

2.3. ความสำคัญของสินค้าคงเหลือ

2.3.1. ตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ประมาณการไว้ในแต่ละช่วงเวลาทั้งในและนอกฤดูกาล

2.3.2. รักษาการผลิตให้มีอัตราคงที่สม่ำเสมอ และเพื่อรักษาระดับการว่าจ้างแรงงาน การเดินเครื่องจักร ฯลฯ ให้สม่ำเสมอได้โดยจะเก็บวัสดุหรือสินค้าที่ขายไม่หมดในช่วงขายไม่ดีไว้ขายตอนช่วงขายดีซึ่งช่วงนั้นอาจผลิตไม่ทัน

2.3.4. ทำให้ธุรกิจได้ส่วนลดปริมาณจากการจัดซื้อจำนวนมากต่อครั้ง ป้องกันการเปลี่ยนแปลงราคาและผลกระทบจากเงินเฟ้อเมื่อวัสดุหรือสินค้าในท้องตลาดมีราคาสูงขึ้น

2.3.5. ป้องกันของขาดมือด้วยวัสดุหรือสินค้าเมื่อขาดมือ เมื่อเวลารอคอยล่าช้าหรือบังเอิญได้คำสั่งเพิ่มขึ้นกระทันหัน

2.3.6. ทำให้กระบวนการผลิตสามารถดำเนินการต่อเนื่องอย่างราบรื่น ไม่มีการหยุดชะงักเพราะของขาดมือจนเกิดความเสียหายแก่กระบวนการผลิต

2.4. การตีราคาสินค้าคงเหลือด้วยราคาทุน (Cost basis of inventory valuation)

สินค้าสำเร็จรูป หรือวัตถุดิบในกิจการอุตสาหกรรม ที่เหลืออยู่เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี หรือสิ้นงวดจะต้องมีการตรวจนับสินค้าคงเหลือและตีราคากำหนดมูลค่าของสินค้าที่เหลืออยู่ ณ วันสิ้นงวดบัญชี โดยปกติแล้วการกำหนดมูลค่าหรือราคาของสินค้าคงเหลือกิจการจะต้องมีการตีราคาสินค้าคงเหลือด้วยราคาทุน หรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับ (ราคาตลาด หมายถึงราคาที่กิจการจะต้องจ่ายไปเพื่อซื้อสินค้าหรือผลิตสินค้าขึ้นมาใหม่) เมื่อสิ้นงวดบัญชีกิจการต้องมีการตีราคาสินค้าคงเหลือซึ่งจะต้องเลือกระหว่างราคาทุนหรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับ (ราคาตลาด) โดยนำราคาทั้ง 2 ประเภทมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งราคาไหนต่ำจะต้องใช้ราคานั้นเป็นสินค้าคงเหลือของกิจการ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วราคาของสินค้าคงเหลือของกิจการมักจะมีราคาทุนต่ำกว่าราคาตลาด ดังนั้นการตีราคาสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นงวดบัญชีกิจการส่วนใหญ่จะตีราคาสินค้าคงเหลือด้วยราคาทุนซึ่งมีวิธีการตีราคาหลายวิธี (สมเดช วิจารณ์สุริเสถียร และคณะ, 2554, หน้า 102-119) มีดังต่อไปนี้

2.4.1. วิธีเข้าก่อน- ออกก่อน (First-in, first-out method or fifo)

การตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีนี้จะคำนวณหาว่า สินค้าที่ซื้อหรือผลิตได้ก่อนย่อมจะถูกขายออกไปก่อนและสินค้าคงเหลือจะเป็นสินค้าที่ซื้อหรือผลิตได้ครั้งหลังสุดตามลำดับ วิธีนี้เหมาะสำหรับกิจการที่ไม่ต้องการให้สินค้าซื้อไว้ครั้งแรกเก็บไว้นานเกินไป ซึ่งอาจจะทำให้สินค้านั้นเสื่อมคุณภาพได้ หากไม่ขายออกไปก่อน สินค้าประเภทอุปโภคหรือบริโภคที่เก็บได้ไม่นาน มีอายุหรือระยะเวลาในการเก็บรักษาจึงเหมาะสมที่จะเลือกการตีราคาสินค้าคงเหลือ โดยวิธีนี้

2.4.2. วิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted-average method)

การตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีนี้จะคำนวณจากราคาทุนของสินค้าที่มีไว้ขายต่อหน่วยเท่ากับราคาทุนทั้งหมดของสินค้าที่กิจการได้ซื้อมาซึ่งรวมสินค้าคงเหลือต้นงวดด้วยหารด้วยจำนวนหน่วยของสินค้าทั้งหมดที่มีไว้เพื่อขาย วิธีนี้จะใช้กับกิจการเลือกวิธีบันทึกบัญชีสินค้าแบบสิ้นงวด (Periodic inventory method) เท่านั้น

2.4.3. วิธีเฉพาะเจาะจง (Specific identification method)

การตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีนี้จะคำนวณจากสินค้าที่สามารถแยกออกได้อย่างชัดเจนว่าสินค้าชนิดใดซื้อเมื่อใด ราคาเท่าไร ก็ให้ตีราคาสินค้าคงเหลือตามราคาที่แท้จริงของแต่ละประเภทที่เหลืออยู่ ดังนั้น เมื่อกิจการขายสินค้าออกไปก็ต้องทราบในทันทีว่า สินค้าที่ขายเป็นสินค้าตัวใด ราคาที่ซื้อมาเท่าไร เหมาะกับกิจการที่ซื้อสินค้าแต่ละครั้งนี้จำนวนไม่มากและมีขนาดใหญ่ ราคาค่อนข้างสูง เช่น รถยนต์ เครื่องจักร ขนาดใหญ่

3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Ratio analysis)

การวิเคราะห์อัตราส่วนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล 2 รายการ ซึ่งความสัมพันธ์นั้นอาจแสดงในรูปร้อยละ อัตราส่วน หรือสัดส่วน

การวิเคราะห์อัตราส่วน สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ เพื่อให้ผู้วิเคราะห์งบการเงินสามารถวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการดังนี้

- 3.1. การวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงิน(Liquidity ratio)
- 3.2. ความสามารถในการหากำไร (Profitability ratio)
- 3.3. อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการทำงาน (Efficiency ratio)
- 3.4. อัตราส่วนวิเคราะห์หนี้ โยบายทางการเงิน (Leverage ratio or Financial ratio)

3.1. การวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity ratio)

สภาพคล่อง หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนสภาพสินทรัพย์ให้เป็นเงินสดเพื่อนำไปชำระหนี้หมุนเวียน อัตราส่วนนี้เป็นการวัดความสามารถของกิจการที่จะชำระหนี้สินหมุนเวียนซึ่งความสามารถของกิจการในการชำระหนี้สินหมุนเวียนจะมีความสำคัญกับผู้ซึ่งบการเงินทุกฝ่าย ถ้ากิจการไม่มีความสามารถในการชำระหนี้สินหมุนเวียนแล้วก็จะส่งผลให้กิจการไม่มีความสามารถในการชำระหนี้สินไม่หมุนเวียนด้วย นอกจากนี้แล้วการที่กิจการไม่มีความสามารถในการชำระหนี้สินหมุนเวียนแล้วก็อาจส่งผลให้กิจการมีความเป็นไปได้ที่จะล้มละลายในอนาคต โดยในการวัดสภาพคล่องนี้จะใช้การวิเคราะห์สินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน

สภาพคล่องของกิจการนั้นจะวัดความสามารถของกิจการในการจ่ายชำระหนี้สินหมุนเวียนโดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน โดยมีการใช้อัตราส่วนเพื่อวิเคราะห์สภาพคล่องของกิจการได้หลายอัตรา ตามลำดับดังนี้

3.1.1. อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current ratio)

3.1.2. อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick ratio or Acid test ratio)

3.1.3. อัตราส่วนเงินสด (Cash ratio)

3.1.1. อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนหรืออัตราส่วนสภาพคล่อง (Current ratio)

เป็นการวัดอัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียน กับหนี้สินหมุนเวียน อัตราส่วนนี้ได้ใช้กันอย่างแพร่หลายในการวัดความสามารถของกิจการที่จะชำระหนี้สินหมุนเวียน การคำนวณอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนแสดงดังนี้

$$\text{อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า)} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

สินทรัพย์หมุนเวียนได้แก่ เงินสด สินทรัพย์ที่คาดว่าจะเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ภายในระยะเวลา 1 ปี เช่น ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ และค่าใช้จ่ายล่วงหน้า

หนี้สินหมุนเวียน (หรือหนี้สินระยะสั้น) ได้แก่ เจ้าหนี้การค้า ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายและหนี้สินอื่นๆ ที่มีภาระผูกพันที่จะต้องชำระภายในระยะเวลา 1 ปี ผลลัพธ์ที่ได้ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นด้วยสินทรัพย์ระยะสั้นของบริษัท ถ้าอัตราส่วนนี้ มีค่าสูง แสดงว่าบริษัทมีสินทรัพย์หมุนเวียน มากกว่าหนี้สินระยะสั้นทำให้คล่องตัวในการชำระหนี้

3.1.2. อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick ratio or Acid test ratio)

จากอัตราส่วนทางการเงินทุนหมุนเวียนซึ่งประเมินประสิทธิภาพของกิจการในการชำระหนี้สินหมุนเวียนนั้นเป็นการวัดสภาพคล่องโดยรวมของกิจการซึ่งรวมสินทรัพย์หมุนเวียนทุกประเภทในการนำมาคำนวณ ซึ่งอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนในบางสถานการณ์สินทรัพย์หมุนเวียนบางตัวที่ใช้ในการคำนวณหาอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนไม่ใช่สินทรัพย์ที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้อย่างรวดเร็ว ในการคำนวณหาอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว สามารถหาได้จากในสูตรดังนี้

$$\text{อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (เท่า)} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้าคงเหลือ}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ แสดงให้เห็นถึงความสามารถของบริษัทในการชำระหนี้ระยะสั้นด้วยสินทรัพย์หมุนเวียนที่แปรสภาพเป็นเงินสดได้เร็ว เพื่อให้ทราบสภาพคล่องที่แท้จริงของบริษัท ถ้าอัตราส่วนนี้ มีค่าสูง แสดงว่าบริษัทมีความคล่องตัวในการชำระหนี้ได้เร็ว

3.1.3. อัตราส่วนเงินสด (Cash ratio)

ในบางครั้งการวิเคราะห์สภาพคล่องของบริษัทนั้นผู้วิเคราะห์กิจการอาจต้องการวิเคราะห์สภาพคล่องให้มีความระมัดระวังมากขึ้น เนื่องจากในบางกรณีลูกหนี้การค้าหรือสินค้าคงเหลือของบริษัทอาจอยู่ในสถานการณ์ซึ่งทำให้บริษัทไม่สามารถแปลงสภาพสินทรัพย์หมุนเวียนประเภทเหล่านี้เป็นเงินสดได้ทันที จึงทำให้ผู้วิเคราะห์มีการวิเคราะห์อัตราส่วนชนิดหนึ่งขึ้นมาทำให้ผู้ทำการวิเคราะห์สภาพคล่องมีความระมัดระวังมากขึ้น ซึ่งเรียกว่า อัตราส่วนเงินสด

โดยอัตราส่วนเงินสดนี้จะคำนวณสินทรัพย์หมุนเวียนโดยใช้เฉพาะเงินสดและรายการที่เทียบเท่าเงินสด คือ รายการหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดโดยมีสูตรดังนี้

$$\text{อัตราส่วนเงินสด (เท่า)} = \frac{\text{เงินสด} + \text{เงินลงทุนระยะสั้น}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

ผลลัพธ์ที่ออกมา วัดความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นด้วยสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีสภาพใกล้เคียงเงินสดมากที่สุด

3.2 ความสามารถในการทำกำไร (Profitability ratio)

อัตราส่วนนี้ใช้ในการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรนี้จะวัดความสามารถของกิจการในการทำกำไรซึ่งหมายถึงความสำเร็จของกิจการในการดำเนินงานธุรกิจในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยที่กิจการมีกำไรหรือขาดทุนนั้น ก็จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้สินรวมทั้งการจัดสรรผลตอบแทนคืนให้แก่ผู้ถือหุ้น ในการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรนี้ จะใช้อัตราส่วนในการวิเคราะห์ตามลำดับดังต่อไปนี้

- 3.2.1. อัตรากำไรขั้นต้น (Gross profit margin)
- 3.2.2. อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (Operating profit margin)
- 3.2.3. อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (Return on equity or ROE)
- 3.2.4. อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on total assets ratio : ROA)
- 3.2.5. อัตราส่วนราคาต่อกำไรต่อหุ้น (Price-earnings ratio :P/E)

3.2.1. อัตรากำไรขั้นต้น (Gross profit margin)

อัตรากำไรขั้นต้น เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรขั้นต้นเปรียบเทียบกับยอดขาย ในการคำนวณหาอัตรากำไรขั้นต้น สามารถหาได้จากในสูตรดังนี้

$$\text{อัตรากำไรขั้นต้น (\%)} = \frac{\text{ขายสุทธิ - ต้นทุนขาย}}{\text{ขายสุทธิ}}$$

$$\text{หรือ} = \frac{\text{กำไรขั้นต้น}}{\text{ขายสุทธิ}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรเบื้องต้น (ยอดขายหักด้วยต้นทุนขายสินค้าหรือบริการ) ถ้าค่าที่ได้จากการคำนวณ มีค่าสูง แสดงว่าบริษัทมีความสามารถในการแสวงหารายได้ และมีการควบคุมต้นทุนการผลิต หรือต้นทุนการจัดซื้อวัตถุดิบที่ดี

3.2.2. อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (Operating profit margin)

อัตรากำไรจากการดำเนินงาน เป็นอัตราส่วนที่ได้แสดงถึงความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับรายได้จากการขายหลังจากหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว เพื่อเป็นการวัดระดับความสามารถในการทำกำไรในช่วงเวลานั้นและยังสะท้อนให้เห็นแนวโน้มของรายได้และการควบคุมค่าใช้จ่ายทั้งด้านการผลิต การตลาด การจัดการ ในการคำนวณหาอัตรากำไรจากการดำเนินงาน สามารถหาได้จากในสูตรดังนี้

$$\text{อัตรากำไรจากผลการดำเนินงาน (\%)} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{ขายสุทธิ}}$$

ถ้าค่าที่ได้จากการคำนวณ มีค่าสูง แสดงว่าบริษัทมีความสามารถในการทำกำไรสูง และมีประสิทธิภาพในการจัดการที่ดี

3.2.3 อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (Return on equity or ROE)

อัตราส่วนผลตอบแทนผู้ถือหุ้นเป็นอัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อวัดผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น หรือเงินทุนที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานเพื่อให้เกิดผลตอบแทนผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าของกิจการ ในการคำนวณหาอัตราส่วนผลตอบแทนผู้ถือหุ้น สามารถหาได้จากในสูตรดังนี้

$$\text{ผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ แสดงถึงระดับผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทว่าอยู่ในระดับใด เป็นการวัดความสามารถในการทำกำไรจากเงินทุนของผู้ถือหุ้น ถ้าค่าที่ได้จากการคำนวณ มีค่าสูง แสดงว่าผู้ถือหุ้นมีโอกาสได้รับผลตอบแทนที่สูง

3.2.4 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on total assets ratio : ROA)

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เป็นการวัดความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดกำไรจากการลงทุนในสินทรัพย์อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ในการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ สามารถหาได้จากในสูตรดังนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (\%)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้แสดงถึงระดับผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของบริษัทว่าอยู่ในระดับใด มีทิศทางแนวโน้มอย่างไร การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์หมายถึงโอกาสที่บริษัทจะทำกำไรสูงขึ้นเป็นการวัดความสามารถในการทำกำไรของสินทรัพย์ทั้งหมดที่ใช้ในการดำเนินงาน

ถ้าค่าที่ได้จากการคำนวณ มีค่าสูง แสดงว่าบริษัทมีความสามารถในการทำกำไรสูงมากเช่นกัน

3.2.5 อัตราส่วนราคาต่อกำไรต่อหุ้น (Price-earnings ratio :P/E)

อัตราส่วนราคาต่อกำไรต่อหุ้น เป็นอัตราส่วนที่เปรียบเทียบระหว่างราคาตลาดของหุ้นกับกำไรต่อหุ้น ซึ่งอัตราส่วนนี้จะชี้ให้เห็นว่าหุ้นแต่ละตัวนั้นมีราคาสูงกว่ากันนั้นไม่เป็นการถูกต้อง ดังนั้นในการเปรียบเทียบว่าหุ้นตัวใดมีราคาสูงกว่ากันนั้นราคาของหุ้นควรจะสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้นด้วย อัตราส่วนราคาต่อกำไรต่อหุ้น ในการคำนวณหาอัตราส่วนราคาต่อกำไรต่อหุ้น สามารถหาได้จากในสูตรดังนี้

$$\text{อัตราส่วนราคาต่อกำไรต่อหุ้น (\%)} = \frac{\text{ราคาตลาดต่อหุ้น}}{\text{กำไรต่อหุ้น}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ แสดงให้เห็นว่าราคาหุ้นสูงเป็นกี่เท่าของกำไรต่อหุ้น ถ้าค่าที่ได้จากการคำนวณ มีค่าสูง แสดงว่าบริษัทมีกำไรต่อหุ้นดี

3.3. อัตราส่วนความสามารถ(ประสิทธิภาพ)ในการดำเนินงาน (Efficiency ratio)

3.3.1 อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ (Account receivable turnover)

3.3.2 อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (Inventory turnover)

3.3.3 ระยะเวลาเรียกเก็บหนี้ (Receivable turnover period)

3.3.4 ระยะเวลาสินค้าคงเหลือ (Inventory turnover period)

3.3.1 อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ (Account receivable turnover)

อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ แสดงให้เห็นว่า จากยอดขายเชื่อในแต่ละงวด กิจการได้รับการชำระหนี้กี่ครั้ง ในการคำนวณหาอัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ สามารถหาได้จากในสูตรดังนี้

$$\text{อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้(ครั้ง/รอบ)} = \frac{\text{ขายเชื่อสุทธิหรือยอดขาย}}{\text{ลูกหนี้การค้า}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ ถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูง แสดงว่าบริษัทมีความสามารถในการบริหารลูกหนี้ ให้แปลงสภาพเป็นเงินสดได้เร็ว หรือ เก็บเงินจากลูกหนี้ได้เร็ว

3.3.2 อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (Inventory turnover)

อัตราส่วนนี้วัดจำนวนครั้งของสินค้าที่ขายในระหว่างปี อัตราการหมุนเวียนของสินค้าเหลือสามารถคำนวณได้โดยใช้ต้นทุนสินค้าขายหารด้วยสินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ยโดยสินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ยจะคำนวณ โดยการเฉลี่ยยอดสินค้าคงเหลือปลายปี แต่ถ้ากิจการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาล การคำนวณสินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ยก็ควรจะใช้ยอดสินค้าคงเหลือแต่ละเดือนมาถัวเฉลี่ยหรืออาจนำสินค้าคงเหลือในแต่ละไตรมาสเฉลี่ยก็ได้ การคำนวณอัตราการหมุนเวียนสินค้าคงเหลือสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (ครั้ง)} = \frac{\text{ต้นทุนสินค้าขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือ}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ แสดงให้เห็นถึงความสามารถ (ประสิทธิภาพ) ในการบริหารการขายของบริษัท หรือจำนวนครั้งที่บริษัทสามารถขายสินค้าคงเหลือออกไปได้ในระยะเวลาหนึ่ง ถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูง แสดงว่าบริษัทมีความสามารถในการบริหารการขายสินค้าได้เร็ว

3.3.3 ระยะเวลาเรียกเก็บหนี้ (Receivable turnover period)

สำหรับอัตราการหมุนของลูกหนี้สามารถนำมาหารระยะเวลาความสามารถในการเก็บหนี้ตัวเฉลี่ยโดยหารด้วยจำนวนวันใน 1 ปี คือ 365 วันดังนี้

$$\text{ระยะเวลาเรียกเก็บหนี้ (วัน)} = \frac{365}{\text{อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้}}$$

$$\text{หรือ} = \frac{\text{ลูกหนี้การค้า}}{\text{ยอดขายสุทธิ}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ แสดงถึงระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ของบริษัท ทำให้ทราบถึงคุณภาพของลูกหนี้ ประสิทธิภาพในการจัดเก็บหนี้ และนโยบายในการให้สินเชื่อของบริษัท หรือจำนวนวันที่บริษัทต้องรอเพื่อเรียกเก็บเงินจากลูกหนี้ อัตราส่วนนี้จะมีหน่วยเป็นวัน จำนวนวันที่น้อย แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีความสามารถในการจัดเก็บหนี้ได้เร็ว

3.3.4 ระยะเวลาสินค้าคงเหลือ (Inventory turnover period)

ในการคำนวณหาระยะเวลาสินค้าคงเหลือ สามารถหาได้จากในสูตรดังนี้

$$\text{ระยะเวลาสินค้าคงเหลือ (วัน)} = \frac{365}{\text{อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ}}$$

$$\text{หรือ} = \frac{365 \times \text{สินค้าคงเหลือ}}{\text{ต้นทุนสินค้าขาย}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ แสดงให้เห็นถึงระยะเวลาที่บริษัทสามารถขายสินค้าได้ นับตั้งแต่วันที่ได้อำนาจ
สินค้าหรือผลิตสินค้า หรือจำนวนวันที่บริษัทเก็บหรือมีสินค้าคงเหลือเพื่อรอการขาย อัตราส่วนนี้จะมี
หน่วยเป็นวัน จำนวนวันที่น้อย แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีความสามารถในการขายสินค้าได้เร็ว

3.4. อัตราส่วนวิเคราะห์นโยบายทางการเงิน (Leverage ratios)

3.4.1. อัตราส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินรวม (Debt-to-asset ratio)

3.4.2. อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นหรือ อัตราส่วนแหล่งเงินทุน (Debt-to-equity ratio)

3.4.3. ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest coverage ratio)

3.4.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินรวม (Debt-to-asset ratio)

แสดงสัดส่วนหนี้สินรวมของบริษัทเมื่อเทียบกับทรัพย์สินของบริษัททั้งหมดแสดงถึงว่า
บริษัทใช้เงินทุนจากภายนอกหรือกู้ยืมเท่าไรและยังแสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ ถ้าสัดส่วนสูง
แสดงว่าบริษัทมีภาระหนี้สินสูงการบริหารก็มีความเสี่ยงสูง โดยเฉพาะถ้าหนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้ระยะสั้น
และกิจการมีเงินสดหมุนเวียนจากการขายแต่หากบริษัทมีกำไรที่ดีก็แสดงถึงความสามารถในการใช้
สินทรัพย์สูงได้ด้วย

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินรวม (\%)} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{ทรัพย์สินรวม}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ แสดงถึงสัดส่วนของเงินทุนรวมของบริษัทที่มาจากแหล่งหนี้สิน ทั้งหนี้สิน
ระยะสั้นและหนี้สินระยะยาว ถ้าอัตราส่วนนี้ มีค่าสูง เกินไป ย่อมไม่เป็นผลดีต่อบริษัท เพราะนั่น
หมายความว่า บริษัทจะต้องแบกรับภาระในรูปของดอกเบี้ยจ่ายจำนวนมาก

3.4.2 อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นหรืออัตราส่วนแหล่งเงินทุน (Debt-to-equity ratio)

แสดงโครงสร้างของเงินทุนของบริษัทว่ามีสัดส่วนหนี้สินรวมของบริษัทเมื่อเทียบกับ
ส่วนของผู้ถือหุ้นว่าเป็นเท่าไรถ้าอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่าหนี้สินสูง ทำให้มีความเสี่ยงสูงด้วยเช่นกัน

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (เท่า)} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

3.4.3 ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest coverage ratio)

แสดงความสามารถในการชำระเงินกู้ของธุรกิจ โดยใช้กำไรก่อนหักภาษี อัตราส่วนนี้ยิ่งสูงก็ยิ่งเพิ่มความมั่นใจแก่เจ้าหนี้ว่าจะสามารถชำระเงินกู้ได้ หากอัตราส่วนลดลงอาจมาได้จากหลายสาเหตุ คือ รายได้ลดลง ดอกเบี้ยสูงขึ้น เป็นต้น

$$\text{ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (เท่า)} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย หรือ กำไรสุทธิ + ภาษีเงินได้ + ดอกเบี้ยจ่าย}}$$

ผลลัพธ์ที่ได้ แสดงถึงความสามารถในการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ของบริษัทถ้าอัตราส่วนนี้ มีค่าสูง แสดงว่าบริษัทมีความสามารถเพียงพอที่จะชำระดอกเบี้ยได้ดี

ตอนที่ 4. แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุน

4.1. ความหมายของการลงทุน

คำว่า “การลงทุน” (Investment) หมายถึง การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์หรือหลักทรัพย์ของบุคคลหรือสถาบันซึ่งให้ผลตอบแทนเป็นสัดส่วนกับความเสี่ยงตลอดเวลานานประมาณ 10 ปี แต่อย่างต่ำไม่ต่ำกว่า 3 ปี การลงทุนแบ่งเป็น ประเภทใหญ่ๆ 3 ประเภท คือ (1) การลงทุนเพื่อการบริโภค (Consumer investment) (2) การลงทุนในธุรกิจ (Business or economic investment) (3) การลงทุนในหลักทรัพย์ (Financial or securities investment)

4.2. จุดมุ่งหมายในการลงทุน

จุดมุ่งหมายหลักของผู้ลงทุน คือ เพื่อให้ได้อัตราผลตอบแทนสูงสุด ณ ระดับความเสี่ยงหนึ่ง หรือลดความเสี่ยงให้ต่ำที่สุด ณ ระดับอัตราผลตอบแทนหนึ่ง ทั้งนี้ถือกันว่า ผู้ลงทุนเป็นผู้ที่ไม่ชอบความเสี่ยง (Risk-averes) ถ้าหากการลงทุนใดมีความเสี่ยงสูง ผู้ลงทุนย่อมต้องการผลตอบแทนสูงเพื่อชดเชยความเสี่ยงการลงทุนใดมีความเสี่ยงน้อยแม้อัตราผลตอบแทนไม่มากนัก ผู้ลงทุนก็จะยอมรับได้ จุดมุ่งหมายหลักของการลงทุนดังกล่าว (จิรัจน์ สังข์แก้ว, 2540, หน้า 8) อาจแยกเป็นรายละเอียดของวัตถุประสงค์การลงทุนดังนี้

- 4.2.1. เงินต้นหรือเงินลงทุนต้องปลอดภัยไม่สูญหาย
- 4.2.2. เงินต้นหรือเงินลงทุนควรมีค่าเพิ่มขึ้น ไม่ลดค่าลงเนื่องจากภาวะเงินเฟ้อ
- 4.2.3. ตราสารที่ลงทุนนั้นควรซื้อ –ขายง่าย หรือเป็นที่ต้องการของตลาด
- 4.2.4. สามารถเปลี่ยนตราสารที่ลงทุนเป็นเงินสดได้ในเวลาที่รวดเร็ว โดยไม่ขาดทุน
- 4.2.5. รายได้ควรสม่ำเสมอ
- 4.2.6. มีผลประโยชน์ทางด้านภาษีอันเนื่องจากการลงทุน
- 4.2.7. ควรมีการกระจายการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยง

4.3. การลงทุนในหลักทรัพย์

ศาสตราจารย์เพชร ชุมทรัพย์ กล่าวไว้ว่า การลงทุนหลักทรัพย์เป็นตัวแทนค่าที่ซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์นั้น เป็นหลักทรัพย์ระยะยาว ซึ่งประกอบด้วย หุ้นกู้ พันธบัตร หุ้นกู้แปลงสภาพ หุ้นกู้ชนิดมีสิทธิซื้อหุ้น ใบแสดงสิทธิซื้อหุ้น option หุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ เป็นต้น (ศาสตราจารย์เพชร ชุมทรัพย์, 2540, หน้า145)

หลักทรัพย์ หมายถึง เครื่องมือ 2 ประเภท คือ เครื่องมือเครดิต (Credit Instrument) และ เครื่องมือทุน (Equity instrument)

เครื่องมือเครดิต หมายถึง เครื่องมือซึ่งแสดงความเป็นหนี้สิน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

4.3.1. เครื่องมือเครดิตระยะสั้น เป็นเครื่องมือซึ่งแสดงความเป็นหนี้สินที่มีอายุต่ำกว่าหนึ่งปี ได้แก่ ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory note) ตั๋วแลกเงินที่รับรองโดยพ่อค้า (Trade acceptance) ตั๋วแลกเงินที่รับรองโดยธนาคาร (Bankers' acceptance) บัญชีลูกหนี้ (Account receivable) สัญญาซื้อขายเงินผ่อน (Installment contract) ตราสารพาณิชย์ (Commercial paper) ใบรับเงินฝากที่เปลี่ยนมือได้ (Negotiable certificates of time deposit หรือเรียกสั้น ๆ ว่า NCD's) ตั๋วเงินคลัง (Treasury bill) ฯลฯ

4.3.2. เครื่องมือเครดิตระยะยาว เป็นเครื่องมือแสดงความเป็นหนี้ที่มีอายุเกินกว่าหนึ่งปี ได้แก่ พันธบัตร หุ้นกู้ ฯลฯ

เครื่องมือทุน หมายถึง เครื่องมือซึ่งแสดงความเป็นเจ้าของ เช่น หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ ใบสำคัญแสดงสิทธิซื้อหุ้น (Stock right) ใบสำคัญแสดงสิทธิซื้อหุ้น (Warrant) และหน่วยลงทุน

หลักทรัพย์ที่ซื้อขายกันในตลาดทุน (Capital market) จะเป็นเครื่องมือเครดิตระยะยาว และ เครื่องมือทุน อันประกอบไปด้วยหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ

ลักษณะของหุ้นทุน

ในการขยายตัวของธุรกิจ อาจทำให้เงินทุนของธุรกิจที่มีบุคคลคนเดียวเป็นเจ้าของไม่เพียงพอที่จะลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ ของธุรกิจ ดังนั้น รูปแบบของธุรกิจจึงได้เปลี่ยนแปลงจากบุคคลคนเดียวเป็นเจ้าของมาเป็นรูปบุคคลหลาย ๆ คนมาร่วมกันเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปของบริษัทจำกัด บริษัทจะออกหุ้นทุนซึ่งประกอบด้วยหุ้นบุริมสิทธิ (Preferred stock) และหุ้นสามัญ (Common stock) จำหน่ายให้แก่ผู้ต้องการลงทุน ผู้ลงทุนเหล่านี้หลังจากได้ซื้อหุ้นของบริษัทแล้ว เราเรียกว่า “ผู้ถือหุ้น” (Stock holder) ผู้ถือหุ้นจะไม่เข้าไปดำเนินกิจการนั้นด้วยตนเอง แต่จะมีคณะกรรมการบริหารของบริษัทเป็นผู้บริหารงานแทน ผู้ถือหุ้นจะได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนในรูปแบบเงินปันผล หรือกำไรหรือขาดทุน อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้น

หุ้นบุริมสิทธิ

ลักษณะหุ้นบุริมสิทธิ

หุ้นบุริมสิทธิ เป็นหุ้นที่มีลักษณะกึ่งหนี้และกึ่งหุ้นสามัญ (Hybrid) หุ้นบุริมสิทธิส่วนใหญ่จะมีมูลค่าตราไว้ (Par value) ปกติแล้วมีค่า 100 บาท นอกจากนี้จะมีอัตราเงินปันผลกำหนดไว้ตายตัว มูลค่าที่ตราไว้ของหุ้นแสดงให้เห็นให้ผู้ลงทุนรู้ว่า มูลค่าขั้นต่ำที่เขาควรจ่ายซื้อเมื่อหุ้นนั้นออกขายเป็นครั้งแรก และในการบันทึกบัญชี ถ้าขายหุ้นได้ตามมูลค่าที่ตราไว้ บริษัทจะบันทึกในบัญชีหุ้นบุริมสิทธิตามมูลค่านี้ ถ้าไม่ขายได้สูงกว่ามูลค่าที่ตราไว้ จะบันทึกบัญชีหุ้นบุริมสิทธิตามมูลค่าที่ตราไว้เช่นกัน แต่ส่วนเกินราคาหุ้นที่ได้รับจะบันทึกไว้ในบัญชีส่วนเกินมูลค่าหุ้น (Paid In capital)

ประเภทของหุ้นบุริมสิทธิ

หุ้นบุริมสิทธิแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสม (Cumulative preferred stock)
2. หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสม (Non cumulative preferred stock)
3. หุ้นบุริมสิทธิชนิดร่วมรับ (Participating preferred stock)

1. หุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสม (Cumulative preferred stock) เป็นหุ้นบุริมสิทธิที่สามารถสะสมเงินปันผลได้ ปีใดก็ตามที่บริษัทไม่จ่ายเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิ และในปีต่อมาบริษัทประกาศจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้นสามัญแล้ว ผู้ถือหุ้นบุริมสิทธิจะได้รับเงินปันผลของปีที่ไม่ได้ประกาศจ่ายรวมกับเงินปันผลของปีทีประกาศจ่าย บริษัทผู้ออกหุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมอาจกำหนดระยะเวลาเงินปันผลได้ เช่น 3 ปี ถ้าเงินปันผลค้างเกินกว่า 3 ปี บริษัทก็จะจ่ายให้เพียง 3 ปี

2. หุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสม (Non cumulative preferred stock) คือ หุ้นบุริมสิทธิชนิดที่เงินปันผลไม่จ่ายในปีใดแล้วจะไม่มีการยกยอดนั้นไปชำระในปีที่ประกาศจ่ายอีก ถือว่าปีใดไม่จ่ายเงินปันผล เป็นอันว่าเงินปันผลจำนวนนั้นยกเลิกไปโดยปริยาย

3. หุ้นบุริมสิทธิชนิดร่วมรับ (Participating preferred stock) คือ ผู้ถือหุ้นชนิดนี้หลังจากได้รับเงินปันผลตามอัตราที่กำหนดแล้ว ยังมีสิทธิรับเงินปันผลร่วมกับผู้ถือหุ้นสามัญอีกด้วย ส่วนจะร่วมรับขนาดเท่าใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับข้อตกลง

หุ้นสามัญ

ลักษณะหุ้นสามัญ

หุ้นสามัญเป็นหลักทรัพย์ที่แสดงความเป็นเจ้าของบริษัท ผู้ถือหุ้นสามัญมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์นั้น ๆ บริษัทเอกชนทุกบริษัทจะต้องมีหุ้นชนิดนี้ และเงินทุนหุ้นสามัญถือเป็นเงินทุนส่วนที่สำคัญของธุรกิจ ในกรณีที่การดำเนินงานของธุรกิจประสบผลดี ผู้ถือหุ้นมีสิทธิที่จะได้รับส่วนแบ่งจากกำไรที่บริษัทนั้นทำมาหาได้ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนหุ้นที่ถืออยู่ กำไรส่วนของผู้ถือหุ้นสามัญเมื่อเฉลี่ยตามจำนวนหุ้นสามัญที่อยู่ในมือผู้ถือแล้ว เรียกว่า กำไรต่อหุ้น (Aming per share หรือ EPS) ในขณะที่การดำเนินงานของธุรกิจได้รับผลดี กำไรต่อหุ้นจะสูงขึ้นและสูงขึ้นขณะเดียวกันมูลค่าประสบผลขาดทุน ผู้ถือหุ้นก็จะได้รับส่วนแบ่งจากผลขาดทุนนั้นด้วย นอกจากนี้อาจไม่ได้รับเงินปันผลในปีนั้น ๆ ก็ได้

ประเภทของหุ้นสามัญ

หุ้นสามัญถือว่าเป็นหลักทรัพย์ธุรกิจเพื่อจัดหาเงินทุนให้กับธุรกิจ สามารถแยกประเภทออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. Blue chip stock เป็นหุ้นที่มีคุณภาพสูง ออกจำหน่ายโดยบริษัทใหญ่ที่มีฐานะมั่นคงไม่เคยเสียประวัติในเรื่องการทำกำไรและการจ่ายเงินปันผลตลอดเวลาอันยาวนาน

หุ้นของบริษัทที่จะถือเป็น Blue chip stock ได้ จะต้องมียอดประกอบดังนี้

- 1.1. จะต้องเป็นบริษัทใหญ่
- 1.2. มีการดำเนินงานที่ดี
- 1.3. มีเสถียรภาพ
- 1.4. มีฐานะการเงินที่มั่นคง

หุ้นของบริษัทที่จะจัดอยู่ในประเภทนี้ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นหุ้น Blue chip หุ้น Blue chip เดิม อาจไม่ได้จัดอยู่ในหุ้นประเภทนี้ แต่หากอยู่แล้วไม่เป็นไปตามข้อกำหนดอาจต้องจัดอยู่ในประเภทอื่น ขณะเดียวกัน บริษัทอื่นที่มีลักษณะตามข้อกำหนดดังกล่าวก็มีโอกาสเข้าหุ้นประเภทนี้

2. Growth stock เป็นหุ้นประเภทหนึ่งซึ่งรวมอยู่ใน Blue chip growth stock คือหุ้นของบริษัทที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ทั้งยอดขายและกำไรของบริษัทเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเพิ่มในอัตราที่เร็วกว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจ จอกจากนี้ยังเร็วกว่าการขยายตัวโดยเฉลี่ย องค์กรประกอบที่สำคัญคือ

- 2.1. เป็นหุ้นของบริษัทที่กำลังเจริญเติบโต
- 2.2. บริษัทได้ทำการวิจัยค้นคว้า
- 2.3. เงินทุนที่ใช้ในการขยายกิจการมักมาจากแหล่งเงินทุนภายในบริษัทคือจากกำไร

สะสม

3. Cyclical stock เป็นหุ้นของบริษัทที่กำไรขึ้นลงตามวัฏจักรธุรกิจ เมื่อภาวะเศรษฐกิจดีขึ้น การทำกำไรของธุรกิจจะกลับดีขึ้นและขายตัวออกไป ราคาหุ้นสามัญจะสูงขึ้น เมื่อภาวะเศรษฐกิจเลวลง ธุรกิจประเภทนี้จะตกต่ำลงอย่างรวดเร็ว กำไรลดลงอย่างมาก ราคาหุ้นในช่วงเศรษฐกิจฟื้นตัว และเงินปันผลจ่ายก็เพิ่มมากขึ้น แต่ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ราคาหุ้นจะลดลง หรือแม้กระทั่งจ่ายเงินปันผลชั่วคราวก็เป็นได้

4. Defensive stock เป็นหุ้นของบริษัทที่ทำกำไรและให้เงินปันผลในช่วงธุรกิจซบเซาดีกว่าหุ้นทั่ว ๆ ไป เมื่อมีการคาดการณ์ว่าภาวะเศรษฐกิจเลวลง ผู้ลงทุนจะหันไปสนใจลงทุนในหุ้นประเภทนี้ เนื่องจากลักษณะหุ้นประเภทนี้มีเสถียรภาพในช่วงเวลาที่ภาวะเศรษฐกิจเผชิญกับความไม่แน่นอนและตกต่ำ

5. Income stock เป็นหุ้นที่จ่ายเงินปันผลสูง และสูงกว่าผลตอบแทนเฉลี่ย สาเหตุที่ทำให้ผลตอบแทนสูง อาจเป็นเพราะต้องการจูงใจให้ผู้ลงทุนสนใจ เนื่องจากมีความเสี่ยงมาก อาจเป็นธุรกิจที่ไปตั้งอยู่ในประเภทอื่น ซึ่งมีความเสี่ยงในเรื่องนโยบายทางการเมืองที่ไม่แน่นอน

6. Speculative stock เป็นการซื้อขายที่มีความเสี่ยงโดยหวังได้กำไรจากการลงทุนในหุ้นสามัญทั้งหมดเป็นการเก็งกำไร มองในแง่ว่า การซื้อหุ้นสามัญ ผู้ออกหลักทรัพย์ไม่ได้ให้คำมั่นสัญญาว่าเมื่อผู้ซื้อต้องการเงินลงทุนมองในแง่ว่า การซื้อหุ้นสามัญผู้ออกหลักทรัพย์ไม่ได้ให้คำมั่นว่าเมื่อผู้ซื้อต้องการเงินลงทุนคืน ได้เงินทุนคืนในจำนวนที่แน่นอน

4.4. อัตราผลตอบแทนจากหุ้นทุน (Stock yield)

จอร์จ สังก์แกว (2540) ได้กล่าวไว้ว่า ผลตอบแทน (Return) จากการลงทุนประเภทใดประเภทหนึ่ง ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

Yield คือ กระแสเงินสดหรือรายได้ที่ผู้ลงทุนได้รับระหว่างช่วงระยะลงทุน อาจอยู่ในรูปของเงินสดปันผลหรือดอกเบี้ย ที่ผู้ออกตราสารหรือหลักทรัพย์จ่ายให้แก่ผู้ถือ

Capital gain (Loss) คือ กำไร (หรือขาดทุน) จากการขายหลักทรัพย์ได้ในราคาที่สูงขึ้น (หรือต่ำลง) กว่าราคาซื้อ หรือเรียกว่าเป็น การเปลี่ยนแปลงของราคา (Price change) ของหลักทรัพย์ ในกรณีผู้ลงทุนอยู่ในภาวะซื้อเพื่อขาย (long position) ผลตอบแทนส่วนนี้ ได้แก่ ค่าความแตกต่างระหว่างราคาที่จะขายหรือราคาขายหลักทรัพย์กับราคาซื้อ ในกรณีที่ผู้ลงทุนอยู่ภาวะยืมหุ้นมาขาย (Short position) ผลตอบแทนส่วนนี้ได้แก่ราคาขายกับราคาที่จะซื้อหรือราคาซื้อเพื่อล้างสถานะชอร์ต

ผลตอบแทนจากการลงทุนประเภทต่าง ๆ มักแสดงในรูปร้อยละ โดยเทียบกับเงินลงทุนต้นงวดและมักคิดต่อระยะเวลาหนึ่งปี โดยเรียกรวม ๆ ว่า “อัตราผลตอบแทน” เป็นตัวบ่งชี้ถึงผลได้ที่ผู้ลงทุนได้รับหรือจะได้รับในหนึ่งงวดจากการลงทุนประเภทนั้น ๆ ผู้ลงทุนจะได้ใช้อัตราผลตอบแทนนี้เปรียบเทียบกับความเสี่ยงที่จะต้องเผชิญ หรือเปรียบเทียบกับการลงทุนประเภทอื่น (จอร์จ สังก์แกว, 2540, หน้า 155-156)

เพชรี ขุมทรัพย์ (2540) ได้กล่าวไว้ว่า การลงทุนในหลักทรัพย์ สิ่งที่ผู้ลงทุนมุ่งหวังที่จะได้จากการลงทุนก็คือ ผลตอบแทนหรืออัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนในหลักทรัพย์นั้น ๆ (Yield) อัตราผลตอบแทนที่คำนวณได้จะใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบกับความเสี่ยงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการลงทุนนั้นว่าเหมาะสมที่จะลงทุนหรือสมควรที่จะเข้าไปเสี่ยงลงทุนหรือไม่ โดยปกติแล้วหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงจากการลงทุนสูง ผลตอบแทนที่คาดหวังย่อมจะต้องสูงเพื่อให้คุ้มกับความเสี่ยง

อัตราผลตอบแทน คือ ผลประโยชน์ที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในหลักทรัพย์นั้น ๆ ผลประโยชน์ที่กล่าวอาจเป็นดอกเบี้ย เงินปันผล หรือกำไรจากการขายหลักทรัพย์ การคำนวณอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์แต่ละชนิดแตกต่างกันไป แต่ต่อไปนี้จะกล่าวถึง อัตราผลตอบแทนจากหุ้น

หุ้นทุนนั้นประกอบด้วยหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ หุ้นทั้งสองต่างมีการจ่ายปันผลให้กับผู้ถือหุ้น สำหรับหุ้นบุริมสิทธิ อัตราผลตอบแทนวัดด้วย Dividend yield เพียงอย่างเดียว แต่หุ้นสามัญวัดได้ 2 ลักษณะ คือ Dividend yield กับ Earning yield

1. Dividend yield คือ อัตราผลตอบแทนในรูปของเงินปันผล ซึ่งใช้วัดผลตอบแทนทั้งหุ้น
บุริมสิทธิและหุ้นสามัญ คำนวณได้จาก

$$DY = \frac{D}{P}$$

ในที่นี้ DY คือ Dividend yield

D คือ เงินสดปันผลที่คาดว่าจะได้รับในปีนี้

P คือ ราคาซื้อขายในตลาด

2. Earning yield คือ อัตราผลตอบแทนจากเงินจ่ายซื้อหุ้นสามัญ

จากสูตร $EY = \frac{E}{P}$

หรือ $= D + \frac{g}{P}$

ในที่นี้ E คือ กำไรต่อหุ้น (Earning per share)

D คือ เงินสดปันผล

P คือ ราคาซื้อขายในตลาด

g คือ อัตราการขยายตัว (Rate of growth)

5. แนวคิดเกี่ยวกับตลาดหลักทรัพย์

เมื่อผู้ลงทุนตัดสินใจว่าจะลงทุนในหลักทรัพย์หรือตราสารทางการเงิน ควรทำการศึกษา
ลักษณะของคุณสมบัติของตราสารทางการเงินแต่ละประเภท ผู้ลงทุนต้องเข้าใจกลไกการทำงานของ
แหล่งกลางการซื้อขายตราสารทางการเงิน หรือเรียกว่า ตลาดการเงิน (Financial market) โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งตลาดทุนหรือตลาดหลักทรัพย์ (จรัตน์ สังข์แก้ว, 2540, หน้า 32-33)

5.1. ประเภทของตลาดหลักทรัพย์

ตลาดทุนประเภทที่มีตราสารหรือหลักทรัพย์เปลี่ยนมือได้เป็นเครื่องมือในการระดมทุน หรือ
ที่เรียกสั้นๆ ว่า ตลาดหลักทรัพย์ สามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ ตลาดแรกหรือตลาดหลักทรัพย์ออก
ใหม่ (Primary หรือ New issued market) และตลาดรองหรือตลาดหลักทรัพย์ (Secondary หรือ Trading
market)

5.1.1. ตลาดแรกหรือตลาดหลักทรัพย์ออกใหม่ เป็นแหล่งกลางในการเสนอขายและซื้อหลักทรัพย์ใหม่ เมื่อธุรกิจต้องการเงินทุนเพิ่มจากภายนอกกิจการสำหรับการดำเนินงานและขยายกิจการ การเสนอขายหลักทรัพย์อาจกระทำโดยธุรกิจผู้ต้องการเพิ่มทุนเอง หรือธุรกิจนั้นอาจให้สถาบันการเงินช่วยจัดการให้ก็ได้

5.1.2. ตลาดรองหรือตลาดค้าหลักทรัพย์ เป็นแหล่งกลางในการเสนอขายและซื้อหลักทรัพย์ซึ่งเคยผ่านการซื้อขายในตลาดแรกมาแล้ว ตลาดรองที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้ลงทุนมีสภาพคล่องมากขึ้น

ในตลาดแรกหรือตลาดหลักทรัพย์ออกใหม่นั้น สามารถจำแนกออกตามลักษณะการกระจายของหลักทรัพย์ว่ากระจายไปในวงแคบ หรือกระจายไปในวงกว้าง ส่วนตลาดรองหรือตลาดค้าหลักทรัพย์ กล่าวคือ เป็นตลาดกลางที่มีกฎระเบียบอย่างเป็นทางการหรือเป็นตลาดกลางที่กระจายอยู่ทั่วไปตามบริษัทหลัก

5.2. องค์ประกอบของตลาดหลักทรัพย์

ตลาดหลักทรัพย์เช่นเดียวกับตลาดกลางเพื่อการซื้อขายสินค้าต่างๆ ไป คือ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.2.1. ตลาดกลางที่ทำการซื้อขาย ได้แก่ ห้องค้าหลักทรัพย์

ห้องค้าตลาดหลักทรัพย์ เป็นสถานที่ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการประกอบกิจกรรมซื้อหรือขายหลักทรัพย์ การซื้อขายหลักทรัพย์ในห้องค้าหลักทรัพย์เป็นแบบการจับคู่ซื้อขาย โดยใช้คอมพิวเตอร์

5.2.2. ผู้ซื้อ-ผู้ขาย ได้แก่ ผู้ลงทุน

ผู้ลงทุน คือ ผู้ที่เข้ามาทำการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ มีทั้งประชาชนทั่วไปและผู้ลงทุนในรูปสถาบันทั้งในและต่างประเทศ ผู้ลงทุนบางคนหรือบางสถาบัน อาจมุ่งหวังกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์ในช่วงเวลาสั้นๆ ในขณะที่ผู้ลงทุนบางคนหรือบางสถาบันมุ่งหวังผลตอบแทนในระยะยาว อัน ได้แก่ เงินปันผลดอกเบี้ย รวมทั้งสิทธิต่าง ๆ ของหุ้น รวมถึงกำไรจากการขายหลักทรัพย์นั้นเรียกผู้ลงทุนกลุ่มแรกว่า นักเก็งกำไร ส่วนผู้ลงทุนกลุ่มหลังเป็นนักลงทุนระยะยาว (Investor)

5.2.3. ตัวแทนนายหน้าผู้ซื้อขาย ได้แก่ บริษัทสมาชิกตลาดหลักทรัพย์

การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ต้องกระทำผ่านบริษัทหลักทรัพย์เป็นสมาชิกของตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ให้แก่ผู้ซื้อขายต่างๆ ไป โดยได้รับค่าธรรมเนียมตอบแทน

5.2.4. สินค้าซื้อขาย ได้แก่ หลักทรัพย์จดทะเบียน หลักทรัพย์รับอนุญาต

หลักทรัพย์จดทะเบียน เป็น “สินค้า” ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เรียกว่า “หลักทรัพย์ จดทะเบียน” หรือ Listed security หลักทรัพย์ที่อาจยื่นคำขอให้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพิจารณาเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียน แก่ หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นสามัญหรือหุ้นบุริมสิทธิหรือหุ้นกู้ หุ้นกู้หรือหุ้นแปลงสภาพ ของบริษัทจดทะเบียน หน่วยลงทุน ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหน่วยลงทุน พันธบัตรรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ โดยหลักทรัพย์ต่างๆ ดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามที่กำหนด ทั้งนี้บริษัทที่ต้องการให้หลักทรัพย์ของบริษัทเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียน จะต้องยื่นคำขอต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์เป็นผู้พิจารณาคำขอนั้น

6. ทฤษฎีตัวแทน

ตัวแทนถูกพัฒนาขึ้นโดย Alchian and Demsetz (1972) และขยายขอบเขตทฤษฎีโดย Jensen and Meckling (1976) ทฤษฎีตัวแทนมองว่ามนุษย์ทุกคนย่อมมีแรงผลักดันที่จะทำทุกอย่าง เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้นการที่ผู้บริหารจะสร้างมูลค่าสูงสุดให้กับกิจการก็ต่อเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าสิ่งนั้นสามารถเอื้อประโยชน์สูงสุดให้กับตัวเองด้วย ทฤษฎีตัวแทนมีสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลัง คือ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่างผู้บริหารและเจ้าของกิจการ เนื่องจากผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดให้กับตนเองมากกว่ากิจการ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เจ้าของกิจการจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการประเมินประสิทธิภาพของผู้บริหาร เพื่อเป็นหลักประกันความเชื่อมั่นและเป็นเป็นการรายงานข้อมูลให้เจ้าของกิจการรับทราบ ดังนั้นตามแนวคิดทฤษฎีตัวแทน ฝ่ายจัดการมีแนวโน้มที่จะเลือกนโยบายการบัญชีที่ส่งผลดีต่อตนเองมาใช้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัลลภ เผ่านักรบ (2552) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีเข้าก่อนออกก่อน และวิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก โดยได้ทำการศึกษา 3 ปัจจัย คือ ประเภทอุตสาหกรรม ขนาดของกิจการ และสัดส่วนหนี้สินในโครงสร้างเงินทุน โดยเก็บข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ผลการศึกษา พบว่า ประเภทอุตสาหกรรมและขนาดของกิจการมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีเข้าก่อนออกก่อนและวิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก แต่ปัจจัยด้านสัดส่วนหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนไม่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือดังกล่าว

สุริยา สุขขา (2547) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เก็บรวบรวมข้อมูลปี พ.ศ.2541-2545 ศึกษาปัจจัย 2 ด้าน คือ ปัจจัยด้านขนาดของกิจการและปัจจัยด้านกลุ่มอุตสาหกรรม

ผลการศึกษา พบว่า บริษัทขนาดใหญ่และบริษัทขนาดเล็ก เลือกใช้นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และตามปัจจัยด้านกลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า การเลือกใช้วิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือของกลุ่มอุตสาหกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

Neihaus (1989) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกวิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือและโครงสร้างของเจ้าของของบริษัทจดทะเบียนในประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลการศึกษา พบว่าผู้บริหารที่มีความเป็นเจ้าของสูง จะเลือกใช้วิธีเข้าหลังออกก่อน ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้รายงานผลกำไรต่ำ แต่ประหยัคภาษี ในขณะที่ผู้บริหารที่มีความเป็นเจ้าของต่ำจะเลือกใช้วิธีเข้าหลังออกก่อน

Dopuch and Pincus (1988) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวเลขทางบัญชีและอัตราส่วนทางการเงินบัญชีระยะยาว ของกิจการที่ได้ใช้วิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีเข้าก่อนออกก่อน เปรียบเทียบกับวิธีเข้าหลังออกก่อน

ผลการศึกษาพบว่า วิธีเข้าหลังออกก่อนมีความสัมพันธ์ต่อการประหยัคภาษีมากกว่าตัวแปรอื่น ๆ

Cushing and LeClere (1992) ได้ศึกษาวิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือเข้าก่อนออกก่อน และวิธีเข้าหลังออกก่อน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงปี ค.ศ.1975-1984

ผลการศึกษา พบว่าบริษัทที่ใช้วิธีเข้าหลังออกก่อนมีการประหยัดภาษี ได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ปัจจัยในการเลือกใช้นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือในด้านประเภทอุตสาหกรรม ด้าน ขนาดกิจการ ด้านสัดส่วนโครงสร้างเงินทุน ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ในการเลือกใช้นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือ เช่น ผลตอบแทนผู้บริหาร

กันยารัตน์ เสกสรรพามาธิ (2542) ได้สำรวจการเลือกใช้นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกนโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือกับปัจจัยด้านการให้ผลตอบแทนกับผู้บริหาร ซึ่งเป็นแนวคิดภายใต้ทฤษฎีการบัญชีผลประโยชน์

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านผลตอบแทนผู้บริหาร กิจการส่วนใหญ่ เลือกใช้นโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือวิธีถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักมากที่สุด

สาวิตริ เสดียรเสพย์ (2540) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินของกลุ่มบริษัทพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 ปี คือ พ.ศ.2534-พ.ศ.2538 จากการศึกษาเปรียบเทียบอัตราส่วนทางการเงินของกลุ่มบริษัทพัฒนาที่อยู่อาศัยในตลาดหลักทรัพย์

ผลการศึกษาพบว่า บริษัทแต่ละขนาดมีอัตราส่วนทางการเงินไม่แตกต่างกัน ยกเว้นอัตราส่วนด้านจำนวนเท่าส่วนผลตอบแทนต่อดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายประจำ อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น ที่ขนาดของบริษัทมีผลต่ออัตราส่วนดังกล่าว

จักรวดี ขอบพิเพียร (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบจากวิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือตามราคาทุน โดยวิธีเข้าก่อน-ออกก่อน และวิธีถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ที่มีต่อสภาพคล่องความสามารถในการขายสินค้า และความสามารถในการทำกำไร ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการเปรียบเทียบแบ่งเป็น 2 ระดับ และ 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ระดับ 1 คือ ระดับรวมทุกบริษัทของทุกอุตสาหกรรม จะใช้บริษัททั้งหมดของประชากรทำการศึกษาและเปรียบเทียบ โดยใช้วิธีเข้าก่อน-ออกก่อน จำนวน 97 บริษัท และวิธีถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักจำนวน 135 บริษัท ระดับ 2 คือ ระดับแยกตามประเภทอุตสาหกรรม จะใช้ตัวอย่างจาก 18 ประเภทอุตสาหกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบการวิเคราะห์ประกอบอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญในการแสดงให้เห็นผลการดำเนินงาน กิจการ และความอยู่รอดของกิจการ ได้แก่ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนฉับพลัน อัตราส่วนการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ อัตราผลตอบแทนขั้นต้น อัตราผลตอบแทนจากกำไรสุทธิ และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม

ผลการศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย โดยใช้สถิติ t-test ระดับรวมทุกบริษัทของทุกอุตสาหกรรม พบว่า วิธีตราคาสินค้าคงเหลือตามราคาทุน โดยวิธีเข้าก่อน-ออกก่อน และวิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก มีผลกระทบต่อทุกอัตราส่วนและทุกช่วงเวลาการศึกษา โดยเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ยกเว้นอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนทุกช่วงเวลา และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม

ศจี ศรีสัตตบุร (2548) ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ของอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนหลักทรัพย์

ผลการศึกษาพบว่า อัตราผลตอบแทนจากยอดขาย และอัตรารากหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหุ้นสูงกว่าอัตราส่วนทางการเงินอื่น ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักลงทุนมีความเชื่อถือข้อมูลที่บริษัทเปิดเผยมากกว่าการที่นักลงทุนนำข้อมูลจากงบการเงินมาทำการวิเคราะห์เอง

รพีพรรณ แสดงอานนท์ (2548) จากการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและราคาตลาดของหลักทรัพย์ กลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการใช้อัตราส่วนทางการเงิน 7 ตัว คือ อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อหุ้น อัตราส่วนเงินปันผลต่อหุ้น อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนราคาซื้อขายต่อมูลค่าตามบัญชี อัตราส่วนราคาซื้อขายต่อกำไรสุทธิต่อหุ้น อัตราผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้น และราคาตลาดของหลักทรัพย์ ณ วันประกาศผลการดำเนินงานใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์เป็นรายไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ.2545 ถึง ไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ.2546

ผลการศึกษา พบว่า อัตราส่วนทางการเงินทั้ง 7 ตัว มีความสัมพันธ์กับราคาตลาดของหลักทรัพย์แตกต่างกัน โดยอัตราส่วนราคาซื้อขายต่อมูลค่าตามบัญชีมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดของหลักทรัพย์มากที่สุดถึง 8 ใน 9 หลักทรัพย์ โดยมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นอัตราส่วนราคาซื้อขายต่อมูลค่าตามบัญชีจึงสามารถใช้เป็นตัวการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดของหลักทรัพย์ได้

สุภาวະดี รอดอ่อน (2550) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างราคาตลาดหลักทรัพย์กับอัตราส่วนทางการเงินของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และเคมีภัณฑ์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินรายไตรมาสทั้งหมด 6 ตัว คือ อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อหุ้น อัตราส่วนเงินปันผลต่อหุ้น อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนราคาซื้อขายต่อมูลค่าตามบัญชี อัตราส่วนราคาซื้อขายต่อกำไรสุทธิต่อหุ้น อัตราส่วนผลตอบแทนส่วนของผู้ถือหุ้นและราคาตลาดหลักทรัพย์ถัวเฉลี่ย 5 วันนับจากวันที่ประกาศผลการ

ดำเนินงานรายไตรมาสในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2544 ถึงไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ.2548

ผลการศึกษา พบว่า อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้นและอัตราส่วนราคาซื้อขายต่อมูลค่าตามบัญชี มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดของหลักทรัพย์มากที่สุดถึง 9 หลักทรัพย์ ดังนั้น อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้นและอัตราส่วนราคาซื้อขายต่อมูลค่าบัญชี จึงไม่สามารถบอกการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดหลักทรัพย์กลุ่มอุตสาหกรรมปีโตรเคมีได้